

Άρθρο σύνταξης Editorial

Προσωποκεντρική Ιατρική: Ένα αναπτυσσόμενο πεδίο

Ψυχιατρική 2013, 24:243–244

Ο επαναπροσδιορισμός της έννοιας του ρόλου της Ιατρικής, αναγνωρίζοντας το σύνολο του ατόμου ως πλαίσιο και ως βασικό στόχο της θεραπείας και όχι ως φορέα ασθενειών, αντλεί τη συλλογιστική της τόσο από τους μεγάλους αρχαίους πολιτισμούς, όσο και από τις πρόσφατες εξελίξεις στην κλινική ιατρική και τη δημόσια υγεία.

Η άσκηση της προσωποκεντρικής ιατρικής έχει τις ρίζες της στους Ανατολικούς πολιτισμούς, ιδιαίτερα στην Κινεζική και Αγιουβερδική ιατρική, που ασκείται και εφαρμόζεται σήμερα ως παραδοσιακή ιατρική, με φιλοσοφικές, βιωματικές και πειραματικές βάσεις, που επικεντρώνονται στη συνολική υγεία του ασθενούς και όχι μόνο στην αντιμετώπιση της νόσου. Και οι δύο αυτές ιατρικές προσεγγίσεις λειτουργούν με βάση ένα ολοκληρωμένο και αρμονικό πλαίσιο θεώρησης της υγείας και της ζωής και προωθούν μια ιδιαίτερα εξατομικευμένη προσέγγιση για τη θεραπεία συγκεκριμένων ασθενειών και τη βελτίωση της ποιότητας της ζωής.¹

Στη Δύση, η παλαιότερη και πιο σημαντική προσέγγιση προέρχεται από τον ελληνικό πολιτισμό. Η ανάγκη της ολιστικής αντιμετώπισης στην Ιατρική υποστηρίχθηκε έντονα από τους αρχαίους Έλληνες φιλοσόφους, τους ασχολούμενους με την ηθική και τη δεοντολογία και τους ιατρούς. Ο Σωκράτης και ο Πλάτωνας δίδαξαν ότι «εάν το όλον δεν ευημερεί, είναι αδύνατο το μέρος να είναι καλά». ² Η άποψη αυτή εμπλουτίστηκε από τον Αριστοτέλη, ο οποίος ήταν εξαιρετικός φιλόσοφος και φυσιοδίφης, καθώς και από τον Ιπποκράτη, ο οποίος διατύπωσε τη θεωρία της ατομικότητας του συναισθήματος στην πρακτική της Ιατρικής και προσδιόρισε τα ηθικά και προσωποκεντρικά της θεμέλια.

Αυτή η ευρεία και φωτισμένη αντίληψη σχετικά με την υγεία (δηλαδή η πλήρης ευημερία και όχι μόνο η απουσία ασθένειας του ατόμου) έχει ενσωματωθεί στον γνωστό ορισμό του Παγκόσμιου Οργανισμού Υγείας για την υγεία. Αυτή η έννοια έχει διατηρήσει την επικαιρότητά της παρά τις αντιξοότητες της σύγχρονης υγειονομικής περίθαλψης.

Η σύγχρονη Ιατρική έχει φέρει μια σειρά από σημαντικές προόδους στην επιστημονική κατανόηση των ασθενειών και την ανάπτυξη πολύτιμων τεχνολογιών για τη διάγνωση και τη θεραπεία. Την ίδια στιγμή όμως οδήγησε σε μια απρόσωπη και μη-ανθρωπιστική εστίαση στην ασθένεια, στην υπερβολική εξειδίκευση των ιατρικών κλάδων, στον κατακερματισμό των υπηρεσιών υγείας, στην αποδυνάμωση της σχέσης ιατρού-ασθενούς, καθώς και στην εμπορευματοποίηση της Ιατρικής.³

Σε απάντηση των παραπάνω, μια νέα οπτική, αυτή της προσωποκεντρικής Ιατρικής αναδύεται καλύπτοντας ένα ευρύ φάσμα εννοιών, καθηκόντων, τεχνολογιών και πρακτικών που έχει ως στόχο τη συνολική υγεία του ατόμου, με επίκεντρο την κλινική πρακτική και τη δημόσια υγεία.

Τέτοιου τύπου ελπιδοφόρες εξελίξεις είναι εκείνες της προσωποκεντρικής Ιατρικής του Tournier στην Ελβετία, της προσωποκεντρικής προσέγγισης του Rogers' που επικεντρώθηκε στην ανοικτή επικοινωνία και την ενδυνάμωση στις Ηνωμένες Πολιτείες, το κίνημα του McWhinney για την οικογενειακή ιατρική στο Ηνωμένο Βασίλειο και τον Καναδά, το πρόγραμμα προσωποκεντρικής Ιατρικής Brega στην Ιταλία και το πρόγραμμα αξιολόγησης της ανάγκης για θεραπεία του Alanen στη Φινλανδία.

Η Παγκόσμια Ψυχιατρική Εταιρεία (ΠΨΕ), η οποία αναπτύχθηκε βασιζόμενη στην αλληλοσυμπλήρωση της επιστήμης με τον ανθρωπισμό,⁴ στη Γενική Συνέλευση του 2005, ανέπτυξε ένα πρόγραμμα Ψυχιατρικής για το Άτομο-Πρόσωπο.^{5,6} Μια σειρά από εξελίξεις που βασίζονται στο παρόν θεσμικό πρόγραμμα, αναπτύχθηκαν σε συνεργασία με διάφορους Επιστημονικούς Κλάδους της ΠΨΕ.

Αυτή η πρωτοβουλία επεκτάθηκε στη γενική Ιατρική μέσα από σειρά διασκέψεων στη Γενεύη από το 2008, σε συνεργασία με την Παγκόσμια Ιατρική Ένωση, τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, το Διεθνές Συμβούλιο Νοσηλευτών, τη Διεθνή

Ομοσπονδία Κοινωνικών Λειτουργιών, τη Διεθνή Φαρμακευτική Ομοσπονδία, την Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Οικογενειών με άτομα με ψυχική νόσο, και τη Διεθνή Συμμαχία Οργανώσεων ασθενών, αλλά και από έναν αυξανόμενο αριθμό άλλων διεθνών οργανισμών για την υγεία. Η διαδικασία και η επίπτωση των συνεδρίων της Γενεύης οδήγησαν στην εμφάνιση του Διεθνούς Δικτύου (πρόσφατα μετονομάστηκε σε Ακαδημία) της Προσωποκεντρικής Ιατρικής (INPCM, ICPCM).⁷

Μία από τις συνεισφορές του ICPCM είναι η ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου μοντέλου Προσωποκεντρικής Διάγνωσης.⁸ Ένας άλλος στόχος είναι η ανάπτυξη ενός ερευνητικού προγράμματος που χρηματοδοτείται από τον ΠΟΥ για τη συστηματική καταγραφή και αξιολόγηση της φροντίδας με επίκεντρο τον άνθρωπο. Ένα σημαντικό επίτευγμα είναι η δημιουργία ενός διεθνούς περιοδικού της Προσωποκεντρικής Ιατρικής σε συνεργασία με το University of Buckingham Press. Αξίζει ακόμα να σημειωθεί η Διακήρυξη του 2013 της Γενεύης για την Προσωποκεντρική Φροντίδα των ατόμων με χρόνιες παθήσεις και η Διακήρυξη της Γενεύης του 2013 σχετικά με την έρευνα σε σχέση με την Προσωποκεντρική Υγεία.

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας στην Παγκόσμια Συνέλευση Υγείας τον Μάιο του 2009 εξέδωσε ψηφίσματα στα οποία για πρώτη φορά περιλαμβάνεται η προώθηση της φροντίδας με επίκεντρο το άτομο. Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας είναι επίσης συν-χορηγός στις διασκέψεις της Γενεύης για την Προσωποκεντρική Ιατρική. Η πρόσφατη Παγκόσμια Συνέλευση Υγείας υιοθέτησε το 12ο Παγκόσμιο Πρόγραμμα Εργασίας 2014–2019, με το οποίο τονίζεται ότι η επίτευξη καθολικής κάλυψης της υγείας δεν σχεδιάστηκε ως ένα ελάχιστο σύνολο παροχής υπηρεσιών, αλλά με απώτερο στόχο την πρόσβαση στη θεραπεία και την πρόληψη επικεντρώνοντας στο άτομο όπου οι πολιτικές, οικονομικές και ανθρώπινες παροχές χρησιμεύουν για την αύξηση της πρόσβασης σε ολοκληρωμένες υπηρεσίες υγείας με επίκεντρο τον άνθρωπο.⁹ Σύμφωνα με το μοντέλο αυτό, το κύριο θέμα του επικείμενου 7ου Συνεδρίου της Γενεύης που διοργανώνεται από την ICPCM σε συνεργασία με τον ΠΟΥ θα είναι η ολοκληρωμένη περίθαλψη για όλους με επίκεντρο το Άτομο.

Περαιτέρω ενδείξεις του διεθνούς ενδιαφέροντος για την Προσωποκεντρική Ιατρική αποτελεί το έργο μιας σημαντικής ομάδας ακαδημαϊκών από το Ζάγκρεμπ η οποία δημοσίευσε έναν σημαντικό τόμο για την Προσωποκεντρική Ιατρική και συνέβαλε στη διοργάνωση του 1ου Διεθνούς Συνεδρίου της Προσωποκεντρικής Ιατρικής τον Νοέμβριο του 2013. Επίσης, σημαντικές ήταν οι εργασίες για την Προσωποκεντρική Ιατρική στο Πανεπιστήμιο του Γκέτεμποργκ στη Σουηδία, του Francisco Vitoria στο Πανεπιστήμιο της Μαδρίτης και του Cayetano Heredia στο Πανεπιστήμιο του Περού στη Λίμα. Στα γαλλόφωνα κράτη μπορούμε να αναφέρουμε τις δραστηριότητες της Γαλλικής Ψυχιατρικής Εταιρείας, της Διεθνούς Γαλλόφωνης Ψυχιατρικής Εταιρείας και του γαλλόφωνου Παρατηρητήριου Προσωποκεντρικής Ιατρικής.

Ιδιαίτερα σημαντική είναι η Ιπποκρατική και η Αριστοτελική συνεισφορά της Ελληνικής Ψυχιατρικής Εταιρείας και της Κυπριακής Ψυχιατρικής Εταιρείας στο αρχικό Πρόγραμμα της ΠΨΕ για την Προσωποκεντρική Ιατρική και πιο πρόσφατα στις δραστηριότητες της Διεθνούς Ακαδημίας της Προσωποκεντρικής Ιατρικής. Η Παγκόσμια Ομοσπονδία για την Ψυχική Υγεία που συνυποστηρίζει τις συσκέψεις της Γενεύης για την Προσωποκεντρική Ιατρική από την έναρξή της ενέκρινε το σχέδιο δράσης της Προσωποκεντρικής Ιατρικής υπό την ηγεσία του καθηγητή Γιώργου Χριστοδούλου.

Όλα τα παραπάνω υπόσχονται ένα πλούσιο γεμάτο εμπειρίες ταξίδι προς την Ιθάκη απ' όλους εκείνους που συνεισέφεραν στην Προσωποκεντρική Ιατρική.

Juan E. Mezzich, MD, PhD

*Professor of Psychiatry, Mount Sinai School of Medicine, New York University
President 2005–2008, World Psychiatric Association
Secretary General, International College of Person Centered Medicine
Editor-in-Chief, International Journal of Person Centered Medicine
Honorary President, Cyprus Psychiatric Association
Vice-President for Government Affairs, World Federation for Mental Health*

Βιβλιογραφία

1. Patwardhan B, Warude D, Pushpangadan P, Bhatt N. Ayurveda and traditional Chinese medicine: a comparative overview. *Evidence-based Complem Alternat Med* 2005, 2:465–473
2. Christodoulou GN (ed) *Psychosomatic Medicine*. New York, Plenum, 1987
3. Heath I. Promotion of disease and corrosion of medicine. *Canad Family Physic* 2005, 51:1320–1322
4. Garrabe J, Hoff P. Historical views on Psychiatry for the Person. *Int J Person Center Med* 2011, 1:125–127
5. Mezzich JE. Psychiatry for the Person: Articulating Medicine's Science and Humanism. *World Psychiatry* 2007, 6:65–67
6. Christodoulou GN, Fulford KMW, Mezzich JE. Conceptual bases of Psychiatry for the Person. *Int Psych* 2008, 5:1–3
7. Mezzich JE, Snaedal J, van Weel C, Heath I. The International Network for Person-centered Medicine: Background and First Steps. *World Med J* 2009, 55:104–107
8. Mezzich JE, Salloum IM, Cloninger CR, Salvador-Carulla L, Kirmayer L, Banzato CE et al. Person-centered Integrative Diagnosis: Conceptual Bases and Structural Model. *Can J Psychiatry* 2010, 55:701–708
9. World Health Organization. *Twelfth Global Program of Work 2014–2,19*. Geneva, Author, 2013